

Fordypningsoppgave

VMT724 Miljøarbeid og tverrprofesjonalitet

**Det er ikke bare ved dårlige resultater vi bør evaluere.
En systematisk gjennomgang av et pågående
miljøtiltak.**

Jonas Vågåsar

Totalt antall sider inkludert forsiden: 48

Molde, 27.05.2020

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiattkontrollert i URKUND, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Personvern

Personopplysningsloven

Forskningsprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger iht.

Personopplysningsloven skal meldes til Norsk senter for forskningsdata, NSD, for vurdering.

Har oppgaven vært vurdert av NSD?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

- Hvis nei:

Jeg/vi erklærer at oppgaven ikke omfattes av Personopplysningsloven:

Helseforskningsloven

Dersom prosjektet faller inn under Helseforskningsloven, skal det også søkes om forhåndsgodkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK, i din region.

Har oppgaven vært til behandling hos REK?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Jon Arne Løkke

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven. §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Dato:

Antall ord: 9956

Sammendrag

Denne oppgaven er en vurdering av et pågående tiltak for en ungdom som har vært fraværende fra skolen i lengre periode, og har utfordringer knyttet til bruk av PC.

Oppgaven har blitt anonymisert ved å endre navn på tjenestemottaker, det blir ikke nevnt bosted og skole. Bakgrunnen for denne oppgaven er at jeg hadde tanker om at det var elementer fra miljøbehandling som ikke var vurdert. Jeg var selv med å utforme og gjennomfører tiltaket. Jeg har også en oppfatning om at vurdering av pågående tiltak er noe som blir gjort alt for lite og blir ofte gjennomført når tiltaket ikke viser ønskelige resultater. For å undersøke dette benytter jeg Sjekklisten for målrettet miljøarbeid laget av Løkke og Salthe til å undersøke om elementer i miljøbehandling er vurdert i tiltaket. Metoden var en systematisk gjennomgang av sjekklisten sett oppimot tiltaket, vurderingen har blitt tatt på bakgrunn av at jeg har vært med å utforme tiltaket og resultater tiltaket har ført til. Resultatene fra evalueringen viste at det var en rekke elementer som har blitt vurdert, som jeg ikke trudde var gjennomført. Det ble også avdekket noen elementer som ikke har blitt vurdert eller ikke tilstrekkelig vurdert. Gjennomgangen viser at vurdering av pågående tiltak er fullt mulig, og det argumenteres for at dette er noe som bør gjøres oftere.

Nøkkelord: Miljøbehandling, Sjekkliste, Skolenekting, Tiltaksarbeid. Evaluering

Abstract

This assignment is evaluating an ongoing intervention to help an adolescent who has been absent from school over a longer period of time and has a challenging use of computer. The intervention has as goal to get the adolescent back to school. The adolescent has been anonymized by changing his name and not mentioning school and where he lives. The reason for this assignment is that I had a notion that some of the elements that should have been discussed in implementation of the intervention, had not been or not discussed to the extent that is should. I also had a notion that evaluation an ongoing intervention is something that is not done to the extent that it should and is something that is usually done when the intervention is not producing the result that is should. To check the element, I will use Checklist for treatment created by Løkke and Salthe. The checklist is systematically used to evaluate witch element's is discussed to proper length in this ongoing intervention. I was one of creators of the intervention, so some of the result are based on my experience with creating the intervention. The result

of the evaluation shows that there are a lot of element's that was discussed, that I didn't thought was. There were also some elements that was not discussed at all or not to the proper length. This assignment shows that it is possible to check and evaluate elements in an ongoing intervention and is arguing that it should be done more often.

Keywords: Treatment, Checklist, School refusal, Intervention, Evaluation

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning	1
1.1	Miljøbehandling	1
1.2	Atferdsavtale	3
1.3	Utfordrende atferd	4
1.3.1	Skolenekting	5
1.3.2	Problematisk spillatferd	6
1.4	Presentasjon av tidligere forskning	7
1.4.1	Skolenekting	7
1.4.2	Problematisk spillatferd	8
1.5	Problemstilling	9
1.6	Case	9
1.7	Tiltak	10
1.7.1	Pågående tiltak	11
1.8	Resultater fra første tiltak og pågående tiltak	11
2.0	Metode	12
2.1	Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid	12
2.2	Systematisk gjennomgang av tiltaket	14
2.2.1	Observasjon og vurderinger før valg av mål og tiltak	14
2.2.2	Mål og tiltak	17
2.2.3	Evaluering og rapportering	18
3.0	Resultater og Diskusjon	20
3.1	Observasjon og vurderinger før valg av mål og tiltak	20
3.2	Mål og tiltak	23
3.3	Evaluering og rapportering	24
4.0	Konklusjon	27
	Referanseliste	29

Selvvalgt pensum

Vedlegg 1: Anonymisert rutine for pågående tiltak

Vedlegg 2: Grafisk fremstilling av resultater fra det første og pågående tiltake

1.0 Innledning

Denne oppgaven evaluerer et pågående tiltak hos en ungdomsskoleelev med utfordringer knyttet til skolenekting og bruk av PC. Evalueringen gjøres ved å benytte Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid utformet av Løkke og Salthe, til å undersøke om elementer i miljøbehandling er tatt hensyn til i det pågående tiltaket. Bakgrunnen for denne vurderingen av tiltaket ligger i at jeg har en forforståelse om at det er noen elementer som ikke er tilstrekkelig vurdert. Selv om tiltaket viser gode resultater. Det er gjennomført et kort litteratursøk, for å undersøke om valgt tiltak støttes. Dette er også en av punktene i sjekklisten som ikke var tilstrekkelig vurdert. Jeg har en oppfatning om at vurderinger av pågående tiltak er noe som blir gjort for sjeldent, med mindre tiltaket ikke har ønsket effekt. Oppgaven starter med å presentere relevant teori, lovverk og tidligere forskning. Videre presenteres casen og et tidligere tiltak som det pågående tiltaket er bygget på. Deretter presenteres det pågående tiltaket. I metoddelen gjennomgås sjekklisten systematisk for å evaluere elementene i miljøbehandling og om disse er undersøkt i tiltaket. Oppgaven avslutter med å diskutere de gode og mangelfulle vurderingene i tiltaket.

1.1 Miljøbehandling

Miljøbehandling er strukturert arbeid der det legges til rette for atferdsendring med vekt på deltakelse, helse og mestring (Viken 2018, 15). Atferdsendringene skal være med å løse utfordringer som skaper problemer for tjenestemottaker (Viken 2018, 13). Sammen skal tjenestemottaker og personalet løse disse utfordringene, slik at tjenestemottaker opplever mestring og deltakelse i de deler av livet som anses som viktig for han eller henne. Grunntrekket i miljøbehandling er at personen skal endre atferd i hverdagen, med hjelp fra personalet (Holden 2013, 15). Miljøbehandling skal ha en klar struktur, være avgrenset og ha en klar målsetning. Det skal være klart for personalet og tjenestemottaker hva som skal endres, hvordan det skal gjennomføres og når målet er oppnådd (Viken 2018, 20). Noen omtaler dette som tiltaksarbeid. Miljøbehandling har en rekke elementer som starter observasjon og kartlegging av tjenestemottakeren. Kartleggingen benyttes til å se på ulike forhold i livet til tjenestemottaker og hvordan disse henger sammen. Med bakgrunn i kartleggingen og diskusjon avgjøres det om det behov for endring, ved behov for endring

utformes mål og klare strukturerte rutiner (Viken 2018, 27). Registreringer fortsetter gjennom tiltaksperioden for å evaluere om tiltaket har ønsket effekt. Avgjørelsen om tiltak skal fortsette, endres eller avsluttes baserer seg på disse målingene og ønske fra tjenestemottaker. Siden tjenestemottaker sammenlignes med seg selv er det N=1 design, det vil si at samme person undersøkes under ulike betingelser (Svartdal 2010, 175).

Holden påpeker at miljøbehandling ikke har noen klar bestemt teoribakgrunn. I mange tilfeller er miljøbehandling eklektisk og benytter ulike teoretiske retninger (2013, 25). En retning er atferdsanalytisk miljøbehandling, som søker etter å forstå atferden slik den forekommer i en gitt kontekst (Viken 2018, 14). Atferd er handlinger, tanker og følelser, og defineres i atferdsanalysen som alt vi gjør (Holden 2013, 28). Atferden kan være bevisst ved at man aktivt prøver på noe, eller den kan være ubevisst som en refleks. I atferdsanalysen legges det vekt på konsekvenser, det vil si hvordan atferd påvirker miljøet. Det å kunne påvirkes av atferdens konsekvens er noe av det viktigste naturen har utrustet oss med (Holden 2013, 28). Miljøbehandling legger til rette for mestring og deltagelse ved bruken arbeidsmodeller, beslutningsstøtte og strukturerte arbeidsmåter. Miljøbehandlingen er strukturen, der atferdsanalysen er metoden for å finne en forståelse av atferden. Metodikken i anvendt atferdsanalyse innebærer innsamling av spesifikk informasjon knyttet til tjenestemottaker for å forstå sammenhenger mellom atferd og miljø. Tiltak blir utformet for å endre ytre betingelser som igjen skaper endring i atferd (Viken 2018, 26).

Grunnleggende i helse- og sosialfaglig arbeid er respekt for enkeltindividets frihet, livsverdi og selvbestemmelse. Å styrke enkeltindividets mulighet for mestring og kontroll over eget liv gjøres gjennom brukervedvirkning (Skorstad 2011, 177). Brukervedvirkning tar utgangspunkt i at tjenestemottaker skal være en deltager i hele prosessen og i avgjørelser. Brukervedvirkning ivaretas gjennom informasjon, deltagelse og innvirkning i beslutninger. Tjenestemottakers beslutnings- og innvirkningsrett kan påvirkes av alder, utvikling og funksjonsnivå, men det skal alltid legges til rette for tilstrekkelig informasjon (Tjersland, Engen og Jansen 2010, 283). I miljøbehandling er det et mål i seg selv å utarbeide tiltak sammen med tjenestemottaker. Å gjennomføre tiltak som ikke samsvarer med tjenestemottakers verdier reduserer ofte sannsynligheten for måloppnåelse, i tillegg til en del etiske utfordringer (Viken 2018, 69). For å skape endring i atferd må tjenestemottakers interesser, verdier og mulighet for mestring og deltagelse stå sentralt. Jobber vi utenfor disse aspektene vil mulighet for endring og måloppnåelse reduseres. Det

er vanskelig å skape endring i atferd og gjennomføre miljøbehandling når tjenestemottaker motsetter seg tiltaket. Her må tjenesteyter vurdere behovet for endring og hvilke etiske utfordringer det medbringer (Viken 2018, 37).

Tjenestemottaker skal ha rett til innvirkning i miljøbehandling, dette gjelder også for barn. Barneloven forteller at foreldrene til barnet skal høre på barnets synspunkt når det gjelder saker som omhandler barnet, det skal legges vekt på modenhet og alderen. Det samme gjelder for andre som har med barnet å gjøre eller andre som barnet bor hos (Barnelova, §31, 1981). Innvirkning og selvbestemmelse er en rett barnet har og er det samme for barn uavhengig av hvem som har den daglige omsorgen (Lindboe 2012, 105). Denne retten skal respekteres av foreldre og andre organer (Lindboe 2012, 179).

1.2 Atferdsavtale

Atferdsavtale er et hjelpemiddel som kan benyttes til å få en person til å utføre atferd personen ikke vanligvis gjør, eller avstå fra spesifikk atferd. Atferdsavtaler er verktøy som benytter seg av midler til å forsterke ønsket atferd eller straff av uønsket atferd (Holden 2010, 36). Forsterkning er når konsekvensen av en atferd øker sannsynligheten for at atferden gjentas (Holden 2013, 44). Straff er når konsekvensen av en atferd medfører at sannsynligheten for gjentagelse reduseres (Holden 2013, 131). Det skal være et generelt krav om at avtalen er akseptable for partene og rettfærdig. Avtalen skal ikke bare omgjøvelsene, men det må påpekes at etter en stund vil mange se verdien av et bærekraftig og sosialt liv, selv om de ikke ønsket atferdsavtalen i begynnelsen (Holden og Finstad 2010, 48). Det skilles mellom kompleks atferdsavtale som kan gjelde store deler av dagen, og en enkel atferdsavtale som fokuserer på et begrenset område (Holden og Finstad 2010, 55). Uavhengig av om det er en kompleks eller enkel atferdsavtale er det tre hovedelementer som må være med.

Det første elementet omfatter atferden: hvem skal gjennomføre atferden hva skal gjennomføres, en spesifisering av atferden, når skal atferden gjennomføres og hvor godt skal atferden gjennomføres (Cooper, Heron og Heward 2007, 551). Ved problematferd kan atferden omhandle om å avstå fra atferd, eventuelt lengde på fravær eller hvor mange ganger atferden kan forekomme før forsterker uteblir (Holden og Finstad 2010, 55). Problematferd er atferd vi ønsker å redusere.

Det andre elementet omfatter forsterker: hvem skal utlevere forsterker, hva er den spesifisert forsterkeren og når skal forsterkeren utleveres. Ikke alle forsterkere kan utleveres med måloppnåelse, noen forsterke som kino og fotballkamper krever spesifikke tidspunkt (Cooper, Heron og Heward 2007, 551).

Det tredje elementet omfatter registrering. Medfølgende kontrakten skal det også være registreringsark som viser om tjenestemottaker har avstått fra uønsket atferd eller gjennomført ønsket atferd. Ved behov for flere måloppnåelser brukes registreringen til å holde kontroll på når stimulus skal utleveres (Cooper, Heron og Heward 2007, 552).

Det er mulig å utforme tiltak som har fokus på straff. Dette kan gjøres ved å utsette forsterkeren eller sørge for at forsterkeren uteblir ved brudd på atferdsavtalen (Holden og Finstad 2010, 56). Atferdsavtale er en av mange ulike typer måter å utforme tiltak på, og målet i alt tiltaksarbeid er å oppnå høy grad av behandlingsintegritet. For å kunne oppnå dette må metoden kunne kvalitetssikres og det må være gjennomført grundig kartleggingsarbeid (Viken 2018, 26). Før tiltaksarbeid starter må det være klart hvilken type atferd som det er ønskelig å endre, en slik type atferd kan være utfordrende atferd.

1.3 Utfordrende atferd

Utfordrende atferd blir definert som:

Culturally abnormal behaviour of such an intensity, frequency or duration that the physical safety of the person or others is likely to be placed in serious jeopardy, or behaviour that is likely to seriously limit use of, or result in the person being denied access to, ordinary community facilities (Emerson og Einfeld 2011, 7)

Atferden påvirker ikke bare personen selv, men også de rundt personen, som familie og tjenesteytere (Holden 2016, 29). Avhengig av type atferd og intensiviteten vil påvirkningen være varierende for de rundt personen. Utfordrende atferd kan være atferd som forekommer for mye, også kalt overskuddsatferd eller atferd som forekommer for lite. Da blir det ofte referert til som underskuddsatferd (Viken 2018, 17).

1.3.1 Skolenekting

Skolenekting blir brukt fordi det er et nøytralt begrep som ikke sier noe om hvorfor atferden forekommer (Holden og Sällman 2010, 16). Grunnleggende for skolenekting er at det skal være elevmotivert, altså at det er et ønske fra eleven å være borte eller at eleven møter opp, men ikke deltar i undervisning (Holden og Sällman 2010, 12). Skolenekting vil hos eldre barn ofte forekomme mer gradvis enn hos yngre barn, det legges ofte til grunn at de eldre har mistrives over en periode før selve skolenektinger begynner (Holden og Sällman 2010, 19). Før ble skolenekting ofte prøvd forklart med psykiske diagnoser. Forskning viser at det er lite belegg for denne teorien (Holden og Sällman 2010, 46). Nå opereres det med to hovedkategorier, med to underkategorier av skolenekting. Ofte faller skolenekting under flere av kategoriene, men med en hovedgrunn til nektingen. Den ene kategorien knytter skolenektingen til direkte ubehag eller ubehag relatert til skolen. Den andre knytter nektingen til det å være hjemme og gjøre mer attraktive ting. Denne har to underkategorier (Holden og Sällman 2010, 50).

Skolenekting for å oppnå kontakt med omsorgspersoner: Yngre barn liker ofte å være sammen med sine foreldre, for noen er dette såpass attraktivt at de nekter å dra på skolen. Motivasjonen for fraværet ligger da i å tilbringe tid eller være rundt omsorgspersoner. Denne skolenektingen er også knyttet til en del angst for å være borte fra foreldrene. Skolenektingsatferden kan ofte være utadvendt og innebære vold og rømming fra skolen forekommer ofte (Holden og Sällman 2010, 50).

Skolenekting for å utføre konkrete, mer attraktive aktiviteter: For mange elever vil det være mer attraktivt å være hjemme og holde på med aktiviteter de setter pris på. For eldre ungdom er det ikke uvanlig at de er ute og møter venner. Mange av disse aktivitetene gjør også at eleven er oppe lenge utover natten, noe som gjør det vanskelig å stå opp tidlig. Sikretegn på at dette er årsaken er at eleven viser lite til ingen ubehag ved å gå på skolen og ved belønning kan eleven møte opp på skolen. Skolenektingsatferden kan i denne kategorien ofte være aggressiv og utagerende (Holden og Sällman 2010, 51).

I opplæringsloven heter det at barn og unge i grunnskolealder har rett til grunnskoleopplæring (1-10.klasse), barn og ungdom er også pliktige i å delta i

opplæringen. Dersom de uten rett til gyldig fravær er borte fra skolen kan dette medføre sanksjoner for foreldre eller andre som har omsorg for barnet (Opplæringslova, §2-1, 1998). Tar ikke eleven selv ansvar for denne plikten må de med dagligomsorg hjelpe eleven tilbake i skolen. Ved spesielle tilfeller kan det være behov for bistand fra rette instanser. Skolen har ansvar for både opplæringen og miljøet til eleven og skal tilrettelegge opplæringen etter elevens evne. Alle elever har rett til et godt skolemiljø som fremmer helse og læring. (Opplæringslova, §9A-2, 1998).

1.3.2 Problematisk spillatferd

For de fleste er ulike typer spilling bare for hygge og underholdning, men for noen blir det så altoppslukende at deres egenomsorg har blitt drastisk redusert (Bonnaire et al. 2019, 201). Dette misbruket kan ofte føre til en del konflikter i familien, egenomsorg og generelt redusert livskvalitet for personen (Billieux et al. 2019, 324). Både DSM-5 og ICD-11 har tatt med problematisk spillatferd i sin diagnosemanual for avhengighet. Her går det under ulike navn og noen ulike kriterier. DSM-5 bruker Internet Gaming Disorder (IGD) og ligger under kapitlet: Conditions for Further Study (American Psychiatric Association [APA] 2013, 783). Det er foreslått 9 symptomer på IGD, der 5 av symptomene må forekomme i en periode på 12 måneder eller mer for å oppfyllekravene for diagnosen:

1. Brukerer store mengder av tiden på Internett Gaming.
2. Ved fravær av Gaming vil det forekomme abstinenser hos personen.
3. Økt toleranse, da personen øker tiden han/hun spiller.
4. Ved forsøk på å kontrollere spillingen vil personen mislykkes.
5. Personen vil miste interesser for andre hobbyer han/hun har hatt tidligere.
6. Personen vil fortsette å spille selv om personen vet at det medfører psykiske plager.
7. Har bedratt familie medlemmer, terapeuter eller andre i forhold til mengden spilling.
8. Bruker spillingen for å unnsnippe negative følelser.
9. Spillingen har medført problemer i familien, skolen, jobb eller lignende (APA 2013, 795).

Det vil være ulike grader av spilling, avhengig av mengden personen spiller og de belastningene spillingen medfører. IGD kan også være spill som ikke spilles over internett, her påpekes det at denne typen spillingen ikke er like mye undersøkt (APA 2013, 796).

ICD-11 har tatt med spillavhengighet under navnet Gaming Disorder (GD), dette er sammen med gambling de to eneste atferds avhengighets diagnoser i ICD-11. Diagnosen gjelder både for spill via og uten internett. Personene vil som oftest ha:

1. Lite kontroll over spillingen.
2. Spillingen vil få økt prioritet, og andre daglige aktiviteter og interesser vil bli nedprioritert.
3. Spillingen vil vedvare selv om spillingen får tydelige negative konsekvenser for personen selv, eller de som er rundt personen.

Spillingen og konsekvenser av spillingen skal som oftest ha vedvart i 12 måneder, men kan reduseres ved alvorlige tilfeller (ICD.WHO 2019). Foreløpig er ICD-11 ikke tatt i bruk i Norge.

Forskning viser et varierende tall på personer som har et problematisk forhold til spilling. En metaanalyse viste at av de som spilte var det en forekomst oppimot 9%, mens annen litteratur foreslår et tall mellom 6-13% (Sprong et al. 2014, 2). Undersøkelser som har brukt DSM-5 sin definisjon av IGD (Internet Gaming Disorder), finner forekomst i ca 2% av de undersøkte sakene (Zajac et al. 2017, 981). Forskning viser at ungdom ofte motsetter seg terapi da de selv mener de ikke har et problem (Stevens et al. 2018, 200).

1.4 Presentasjon av tidligere forskning

1.4.1 Skolenekting

Skolenekting vil ha behov for tidlig intervensjon, siden den kan bli alvorlig i løpet av kort tid. Vanskelige tilfeller av skolenekting blir ofte vanskelige fordi de pågår over en lengre periode (Holden og Sällman 2010, 63). Langvarig fravær fra skolen kan gjøre det vanskelig for eleven å komme tilbake til skolen, ikke bare på grunn av det faglige, men eleven er ofte bekymret for hva andre tenker (Holden og Sällman 2010, 70).

Målet vil alltid være fullt oppmøte på skolen, men det er ønskelig at eleven skal trives også. Er hovedårsaken at eleven ikke er på skolen fordi han/hun ønsker å gjøre mer attraktive aktiviteter, er det liten grunn til å ikke starte behandling raskt. Krav til oppmøte vil som oftest være ganske høyt fra starten og målet bør være fullt oppmøte i løpet av kort tid. Ved langvarig fravær fra skolen der det har vært lite til intet oppmøte, kan det være fornuftig å ha en kort periode med lavt oppmøtekrav (Holden og Sällman 2010, 153). Hvis

mulig bør attraktive som er mer attraktivt ikke være tilgjengelig i skoletiden. Formålet er å gjøre det kjedelig å være hjemme slik at skolen kan bli mer attraktivt. Dette vil avhenge av foreldrenes autoritet, og ved dataspilling kan internett og strømkabler fjernes i skoletiden (Holden og Sällman 2010, 146). For behandling av skolenekting anses atferdsavtaler som en effektiv metode, der det tydelig framkommer hva som er forventet av eleven og hva eleven må gjøre for å oppnå forsterker (Holden og Sällman 2010, 148).

Ofte vil brudd på atferdsavtalen medføre at prefererte aktivitet ikke lengre er tilgjengelige. Preferert aktivitet er ofte de aktiviteter eleven drev med før tiltaket ble igangsatt (Holden og Sällman 2010, 151). Det kan være aktuelt å sørge for at skolenektingsatferd ikke fører fram. Skolenekting henger sammen med skolenektingsatferd. Ved å forhindre eleven i å gjøre med attraktive aktiviteter vil det som oftest føre til en ekstinksjonsburst (Holden og Sällman 2010, 155). Ekstinksjonsburst er en økning av atferd, altså at atferden forekommer hyppigere og mer intensivt (Cooper, Heron og Heward 2007, 462). Det er viktig å sette seg inn i hvor langt personen er villig til å gå for å slippe skolen og være hjemme (Holden og Sällman 2010, 155).

1.4.2 Problematisk spillatferd

I behandling der kognitiv atferdsterapi ble brukt var det satt fokus på å sette regler for spillingen, samt refleksjon rundt negative sider ved spillingen (Pallesen et al. 2015, 476). Stevens et al. kommenterer i sin systematiske gjennomgang av kognitiv atferdsterapi for IGD at terapi bør ha fokus på å hjelpe individet til å kontrollere spillingen, enten selv eller ved hjelp fra andre (2018, 200). King og Delfabro har gjennomført en undersøkelse av behandlingsresultater av IGD. Det ble benyttet ulike behandlingsmåter som kognitiv atferdsterapi, medikamentell behandling, realitetsterapi og Internett basert selvhjelp (2014, 946). Selv om det ble benyttet ulike behandlingsmåter var målet for alle behandlingene å oppnå kontroll over spillingen. Dette kan vise at spilling ikke er farlig og at det handler om at individene skal få et kontrollert forhold til spillingen og ikke et totalt fravær (King og Delfabro 2014, 952).

Unge mennesker og spesielt unge gutter er den gruppen som har størst problemer med videospill. For mange foreldre som ikke er oppvokst med videospill er det antatt at barn skal kunne kontrollere mengden selv (Bonnaire et al. 2019, 205). Dette kan føre til at

spillingen kommer ute av kontroll, siden barnet/ungdommen ikke evner å regulere
spillingen. En undersøkelse gjort av ungdom i Frankrike viste at foreldrekontroll var en
forebyggende faktor. Det var noe variasjon i hvilken kontroll foreldrene skulle ha,
avgjørende av kjønn, men generelt var tydelige grenser for spill og konsekvenser ved
brudd på disse grensene en forebyggende faktor for IGD (Bonnaire og Phan 2017, 108).

I en artikkel beskriver Godager et tiltak der han benytter skjermbruk som belønning
for skole og andre ønskelige aktiviteter. Tiltaket ble gjennomført i hjemmet ved å installere
en App som kontrollerte bruken av skjerm. (Godager 2019, 344). Tiltaket går igjennom
fire faser: 1) Forberedelse og undersøkelse, 2) Implementering og forhandling, 3)
Belønning og støtte og 4) Tilbakeføring av kontroll til ungdommen. Ungdommen blir
informert om tiltaket og blir fortalt at dette er noe de må være med på og ved nekting så vil
pc og annen skjer fjernes til de godtar vilkårene for tiltaket. Her påpeker Godager at det
ofte er store protester i starten. (2019, 345). Når ungdommen blir med på tiltaket,
installeres Apen som gir foreldre eller terapeuten mulighet til å styre tilgangen.
Ungdommen belønnes med skjermtid etter gjennomført skole eller andre avtalte aktiviteter
(Godager 2019, 346). Når tiltaket viste ønsket effekt over en periode, startet tilbakeføring
av kontrollen til ungdommen eller foreldrene (Godager 2019, 347). Det refereres til to
kasusstudier der denne typen intervensjon hadde god effekt og ikke bare økte oppmøte på
skole, men også sosialt samvær med venner. Det påpekes at det er for lite empiri til å
konkludere med metodens effekt, men at de kasussakene han har gjennomført gir en
positiv mulighet (Godager 2019, 348).

1.5 Problemstilling

Hvilke anbefalte elementer i miljøhåndling er tatt hensyn til, og ikke tatt hensyn til,
i et pågående tiltak for å øke oppmøte på skolen?

1.6 Case

Stian er en tenåringsgutt i skolepliktig alder. Stian er eldst av tre brødre, og bodde
hjemme til høsten i 8.klasse. Stian har hatt utfordringer knyttet til skole siden skolestart,
både sosialt og med oppmøte. Han har hatt få, men gode venner. Fra mellomtrinnet økte
fraværet og han var helt fraværende fra slutten av mellomtrinnet. Med økende fravær økte
online-spillingen. Han nektet å forholde seg til familiens forventninger og kunne bli

rasende om ting ikke ble som han ville. Stian uttrykte engstelse for mye og mener selv han har angst. Stian har blitt fulgt opp av BUP og får diagnose knyttet til opposisjonell atferdsforstyrrelse. Sommeren før oppstart i ungdomsskolen søkte foreldre om avlastning, Personalet og Stian brukte mye av tiden i sommeren på å bli kjent og Stian viste stor interesse for personalet i starten. Med skolestart fulgte en gradvis opptrapping av avlastning. På senhøsten flyttet Stian inn fulltid på avlastningstilbudet.

Fra oppstart i 8.klasse fulgte avlastningstjenesten opp Stian ca halve skoleuka. Stian var noen få dager på skolen i starten av 8.klasse, mest de sosiale dagene. Rett før høstferien var han totalt fraværende. Rektor besluttet at han skulle ha færre obligatoriske timer og etter høstferien hadde han en undervisningstime daglig. Resten av døgnet spilte han. Etter Stian flyttet inn ble det etablert et team bestående av tre heltidsansatte som i hovedsak fulgte ham opp. På avlastningstilbudet har han 1:1-bemanning dag og kveld, og nattevakt ivaretar leggerutiner. Disse hadde gjennom sommeren fått en god relasjon til Stian. Kort tid etter Stian flyttet inn ønsket han å være mer og mer alene, han ville ikke gjøre ting med personalet og han brukte pc-en største delen av det våkne døgnet. Med unntak av våkenhet om natta, ble utfordringene i hjemmet mer og mer framtrødende på avlastningen. Det oppsto mange diskusjoner rundt bruken av pc og skoleoppmøte. Hvis Stian ble hindret i bruk av pc, ble han verbalt truende i tillegg til fysisk utagerende mot personalet og inventar. For å forebygge hendelser, ivareta forutsigbarhet, og sikre oppmøte på skolen, ble det igangsatt en atferdsavtale.

1.7 Tiltak

Den første atferdsavtalen som ble iverksatt ble benyttet i ca syv måneder med varierende effekt. Mål for skoleoppmøte ble ikke nådd og Stian ønsket ikke tiltaket (vedlegg 2. fase 1). Tiltaket var en kompleks atferdsavtale som gikk ut på at Stian opparbeidet seg bruk av pc ved å gjennomføre avtalte aktiviteter. På bakgrunn av resultatene og at Stian ikke ønsket tiltaket, ble det valgt å endre tiltaket. I utformingen av det pågående tiltaket ble det ikke benyttet en sjekklister. Tiltaket som nå presenteres ble utarbeidet på bakgrunn av erfaringer fra det første tiltaket og er fortsatt i drift. Resultatene fra det første og det pågående tiltaket er grafisk fremstilt i vedlegg 2.

1.7.1 Pågående tiltak

Det ble valgt å lage en enkel atferdsavtale der skal-oppgaven er å møte opp og gjennomføre skoledagen i henhold til timeplanen. Tiltaket ble utformet ved å lage en detaljert, skriftlig rutine som veileder personalet i gjennomføringen (se vedlegg 1). Rutinen tar også for seg situasjoner som har vært utfordrende i samhandling med Stian. Tiltaket ble gjennomgått med Stian og han fikk utdelt en ukeplan som viser hvilke skoletimer han har for de ulike dagene. Ved økning av timer ble den nye timeplanen gjennomgått og han fikk utdelt en ny timeplan. Dette ble gjort for at han alltid skulle være oppdatert.

Hvilken atferd oppgavene gjelder: I atferdsavtalen gjelder det bare en oppgave gjennomføring av skoledagen. Atferden er spesifisert som oppmøte på skolen til riktig tid og fullføring av de avtalte skoletimene som står på ukeplanen. Når skal oppgaven være utført: Tidspunkt er satt til skoletid. Tidspunkt for skole er tydelig markert i Stian sin ukeplan. Utførelse av oppgaven er satt til tidspunktet på ukeplanen. Oppgaven er utført når Stian har gjennomført alle skoletimene som er satt på ukeplanen. Hvilke forsterkere skal utleveres og hvordan skal de/den forekomme: Forsterkeren er tilgjengelig på pc før kl.19.00. Ved fullført skole får Stian tilgang på pc når han kommer tilbake til leiligheten.

1.8 Resultater fra første tiltak og pågående tiltak

Vedlegg 2 viser en grafisk fremstilling av resultatene fra det tidligere og det pågående tiltaket. Det er ikke gjort noen registreringer i Juli grunnet sommerferie. Grunnet varierende skoledager i de ulike månedene vil antall fraværsdager ha større innvirkning i fraværet i noen måneder. Grafen viser en presentasjon av de to ulike tiltakene, fase 1 er oppstart av det første tiltaket, fase 3 er oppstart av det pågående. Fase 2, 4 og 5 er økning av skoletimer, disse økningen hadde ingen innvirkning på gjennomføringen av tiltaket, med unntak av at skoledagene til Stian ble lengre. Resultatene viser at det pågående tiltaket har hatt god effekt. Det første tiltaket hadde sin høyde på 80% og var nede i 47% oppmøte. Det pågående tiltaket har hatt høyeste oppmøte på 100% og sitt laveste på 89%.

2.0 Metode

For å undersøke elementene i miljøbehandlingen har jeg valgt å benytte «Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid» laget av Løkke og Salthe. Metoden er en systematisk gjennomgang, der jeg benytter sjekklisten til å stille spørsmål vedrørende det pågående tiltaket. De ulike elementene som ble vurdert i utformingen av tiltaket, samt styrker og svakheter i tiltaket, drøftes. Noen av punktene er et retroperspektiv, som gjør at jeg ser på vurdering som ble tatt ved utformingen av tiltaket. Det legges vekt på å gjøre denne gjennomgangen så praksisnært som mulig.

2.1 Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid

Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid er utformet som et praktisk og profesjonelt redskap for utvikling av tiltak, som har som formål å endre atferd. For å kunne benytte en sjekkliste til et slikt formål, må verktøyet være tilstrekkelig detaljert og ta for seg mange av de ulike elementene i miljøbehandling (Løkke og Salthe 2012, 17). Formålet med en slik sjekkliste er å øke kvaliteten i miljøbehandlingen og gi et bedre tilbud til tjenestemottaker. Sjekklisten er et verktøy for systematisk arbeid i miljøbehandling, som legger vekt på de ulike elementene. Siden elementene i miljøbehandling kan være omfattende og mange, kan noen ofte bli glemt uten slike verktøy. Sjekklisterarbeid reduserer sjansen for beslutningsskjevhet som oppstår når vi arbeider ut ifra skjønsmessige vurderinger (Løkke og Salthe 2012, 20). Sjekklister gir i gjennomsnitt et bedre resultat enn avgjørelser basert på følelser og erfaringer. Sjekklisten tar også med grunnleggende forskningsmetode og er regler og rutiner for å unngå feil (Løkke og Salthe 2017, 17). Skjønsmessige erfaringer elimineres ikke, men det skal legges til grunn og argumenteres for hvorfor dette er riktig å gjøre. Sjekklisten er utformet som et systematisk verktøy der punktene i sjekklisten jobbes gjennom på en lineær måte. Sjekklisten er delt inn i tre deler som til sammen skal kontrollere om avgjørelsene bygger på akseptable verdier og normer, forhindre beslutninger med mye feil og tilfredsstillende vitenskapelige krav i klinisk arbeid (Løkke og Salthe 2012, 21).

Observasjoner og vurderinger før mål og tiltak: Den første delen starter med observasjon av atferd og vurderinger knyttet til det. Tjenestemottakers interesser skal også kartlegges. På bakgrunn av disse vurderingene avgjøres det om det er behov for å endre denne atferden. Videre samles det inn relevant empiri om atferden og mulige tiltak. Omfattende beskrivelser av tjenestemottaker og atferden gjennomføres. Til slutt skal det ses på normative vurderinger av tiltaket. Dette gjøres ved å se på tvang, reduksjon av valgmulighet og elementer som er uønsket av tjenestemottaker. Det skal vurderes om tiltaket kan være belastende for andre parter og hvilke lovhjemler som eventuelt kan være aktuelle (Løkke og Salthe 2012, 30).

Mål og tiltak: Den andre delen omhandler elementer knyttet til mål. Her kommer vurdering av hva som er best for tjenestemottaker, samtykkekompetansevurdering og eventuelle grunner for paternalisme. Videre tas hensyn til parter før den avslutter med utforming av mål. Tiltaksdelen ser på beskrivelse av tiltaket, samt utforming av rutine. I tillegg vurderes generalisering og effektbeskrivelse før avbruddskriterier stilles opp (Løkke og Salthe 2012, 30).

Evaluering og rapportering: Den tredje delen starter med å vurdere plan for datainnsamling. Valg av design, kontroll av reliabilitet og validitet. Plan for datainnsamling og resultatbeskrivelser. Sjekklisten fortsetter med å se på elementer om evaluering, er tjenestemottaker og andre parter mer fornøyd nå en før tiltaket og ser på om tiltaket har hatt en tilstrekkelig effekt. Den tredje delen avslutter med vurderinger om dokumentasjon og om det skal gjennomføres (Løkke og Salthe 2012, 30).

Sjekklisten legger stor vekt på normative beslutninger. Miljøbehandling gir verktøy for endring av atferd, men noen må mene at det er grunn til endring (Salthe og Løkke 2013, 209). Disse endringene bygger på normative setninger som forteller oss hvordan vi ønsker at noe skal være, i motsetning til empiriske setninger som forteller oss hvordan ting er (Salthe og Løkke 2013, 210). Hvordan verden ser ut står ikke alltid i stil med hvordan vi ønsker at verden skal være. Begrunnelsene for å sette i gang endringsarbeid bygger på normative konklusjoner, der vi ønsker å gjøre noe bedre eller beholde noe som er bra. Disse konklusjonene bygges opp av normative argumenter som prøver å svare på hvorfor noe er bra (Løkke og Salthe 2012, 18). Her er sentrale spørsmål om hva som er et godt nok liv og akseptabel moral viktig. (Salthe og Løkke 2013, 211). Hva som er et godt liv og

akseptabel moral varierer mellom personer og utfordringene oppstår når det er uenighet mellom de som skal gjennomføre endringsarbeidet og han/hun som tar konsekvensene av det. Hvem har beslutningsmyndighet når det skal avgjøres hva som er et godt liv for det enkelte individet? Det er ingen opplagt svar på hvem som har rett ved normative uenigheter (Salthe og Løkke 2013, 212). Målene i tiltaksarbeid er normative, enten de gjelder å endre noe til det bedre eller bevare noe som er bra. Bakgrunnen for endring kan ligge i at den nåværende atferden skaper utfordringer for individet eller andre rundt.

2.2 Systematisk gjennomgang av tiltaket

2.2.1 Observasjon og vurderinger før valg av mål og tiltak.

1. Beskrivelse av observert problem

1.1 Fakta om brukers atferd, livssituasjon og somatiske og psykiske helse

Det ble ikke gjennomført noen systematisk gjennomgang av atferden til Stian. De ansatte hadde god kjennskap til atferden gjennom arbeidet med Stian og gjennom informasjon fra tidligere behandlere og foreldre. Mye av denne informasjonen ble tatt med fra det første tiltaket. Stian hadde jevnlig vært hos legen så det var god oversikt over hans somatiske tilstand. Stina hadde tett oppfølging av personalet, så personalet hadde oversikt over hans psykiske helse. Personalet var også klar over hans opposisjonelle atferdsforstyrrelse

1.2 Brukerens interesser (verdier, ønsker og problemoppfatning)

Stian sine ønsker og verdier ble kartlagt gjennom samtaler. Stian forteller til personalet at han ønsker å komme tilbake til skolen og at han ønsker å være tilbake på skolen 100% fra oppstart av 10.klasse. Stian sine handlinger var motstridende, da han ikke ønsket bistand for å komme tilbake til skolen og motsatte seg det å dra på skolen. Det var i liten grad samsvar mellom hans uttrykte målsetning og hvordan han mente å kunne nå dette.

Gjennom samtaler kommer det fram at Stian sin oppfatning av problemet er at det er ting i skolen som gjør at han er fraværende. Han legger også til grunn sosial angst.

1.3 Andre berørte parters interesser

Skolen ble informert og skulle stå som kontrollør for at Stian oppholdt seg i klasserommet. Foreldrene ble også informert og var enig i gjennomføring av tiltaket. Utenom dette ble ikke andre parters interesser vurdert eller sett på som aktuelle.

2. Foreløpig normativ beslutninger: Grunn til å gjøre noe? (Ja eller Nei)

Grunn til gjennomføring ble lagt til at Stian sitt daværende skoleoppmøte ikke var tilstrekkelig for å nå målet. Det legges også til grunn at det er skoleplikt i Norge, som tilsier at Stian skal ha oppmøte på 100% i skolen. Stian sitt ønske om et enklere tiltak var også en medvirkende faktor for endring av tiltaket.

3. Omfattende beskrivelser av bruker

3.1 Søk på empiri (evidens), effekter og bi-effekter av mulig tiltak (review-artikler og metaanalyser)

Det ble ikke gjennomført noe systematisk søk på utfordringene til Stian. En vernepleier, sosionom og lærer utformet tiltaket og det lå mye klinisk erfaring bak utformingen av tiltaket. Det var noe kjennskap til litteratur rundt Stian sine utfordringer.

4. Omfattende beskrivelse av bruker

4.1 Basislinje, funksjonskartlegging, funksjonelle analyser, og oversikt over læringshastighet.

Som nevnt tidligere hadde teamet god kjennskap til Stian sine utfordringer og en rekke antagelser om hva som opprettholdt atferden. I utforming av tiltaket ble det ikke gjennomført noen systematisk funksjonell analyse, men diskusjoner rundt opprettholdende faktorer ble gjort. Det ble ikke utformet noen basislinje, selv om data fra det forrige tiltaket var tilgjengelig. Det var bred enighet om at Stian ikke hadde fullt oppmøte på skolen.

Tidligere kartlegginger viste at Stian ikke har noen forsinkelser i læringshastighet og avlastningstjenesten anser det som skolen sitt ansvar å kartlegge dette behov.

4.2 Spesifikke tiltak: Søk på empiri (evidens), effekt og bi-effekter.

I perioden der tiltaket ble utformet ble det ikke gjort noen systematisk litteratursøk. Det var noe kjennskap til litteraturen, men systematisk søk ble ikke gjort. Det ble diskutert lite om bieffekter. Det påpekes at det var mye klinisk erfaring i teamet som utformet tiltaket.

4.3 Beskrivelse av ressursbruk.

Siden ressursbruken ikke ville endres fra det første tiltaket ble det ikke vurdert.

4.4 Kasusformulering inkludert oversikt over årsakssammenhenger og mulig tiltaks effektivitet

Det ble ikke utformet noen spesifikk kasusformulering tilknyttet tiltaket. I avlastningstjenestens journal- og fagadministrative systemer er Stians ferdigheter og utfordringer godt beskrevet.

5. Normativ vurdering av tiltakene:

5.1 Inneholder tiltak tvang, reduksjon av valgmuligheter eller andre elementer som er uønsket av brukeren.

Det ble diskutert om tiltaket inneholder elementer av tvang, men konkludert med at tiltaket ikke er inngripende selv om tjenestemottaker ikke ønsker alle elementene i tiltaket. Foreldrene samtykket til tiltaket og personalets kontroll av pc-en ble sett på som normal barneoppdragelse.

5.2 Er tiltak akseptable for andre parter?

Tiltaket ble godkjent av foreldrene og skolens rolle ble ikke endret fra det første tiltaket.

5.2 Lovhjemmel: hjemlet ressursbruk eller rettigheter til ytterligere ressurser, personvern og eventuelle tvangshjemler.

Opplæringsloven var sentral da skoleplikten var en stor del av utformingen av tiltaket og mål. Barneloven ble også sett på som sentral da Stian skal ha innvirkning på ting som omhandler og påvirker han.

2.2.2 Mål og tiltak

6. Valg av mål og tiltak

6.1 Hva blir best for brukeren?

Det ble sett på som best for Stian å komme tilbake i skolen med 100% oppmøte. Dette ble videreført fra det første tiltaket. Det ble lagt stor vekt på skoleplikt og ønske fra foreldrene i avgjørelsen av valgt mål. Valgt mål ble også videreført fra det første tiltaket.

6.2 Vurdering av brukerens samtykkekompetanse.

Stian er i tenårene og hans stemme skal bli hørt i ting som påvirker han. Samtykkekompetanse ble vurdert ut ifra det.

6.3 Prinsipiell begrunnelse for eventuell paternalisme.

I arbeidet med tiltaket ble det lagt til rette for at Stian skulle være med å si sin mening og komme med ønsker til mål og tiltak. Tiltakets paternalistiske valg kom fra opplæringsloven og Stian sin skoleplikt.

6.3 Prioritering av atferdsåpnere

Dette ble ikke diskutert i utarbeidelsen av tiltaket.

6.4 Hva er godt nok av hensyn til andre parter?

Tiltaket påvirker lite andre parter. Det ble heller ikke sett på som belastende ovenfor personalet.

6.5 Målutforming (forventet effekt)

Målet i tiltaket ble satt som: Stian følger satt timeplan for skolen. Se: Vedlegg 1, Mål. Som tilsier at han har 100% oppmøte og gjennomføring av skoledagene. Det er også et langsiktig mål at Stian skulle være tilbake i full skolegang fra 10.klasse

7. Tiltaksbeskrivelse

7.1 Prosedyre (uavhengig variabel)

Prosedyren er lagt ved som vedlegg: Se vedlegg 1 for en anonymisert versjon av Prosedyren.

7.2 Plan for generalisering

Generalisering ble ikke diskutert i utformingen av tiltaket.

7.3 Effektbeskrivelse (avhengig variabel)

Måling ble gjennomført ved registrering av oppmøte og at Stian var på skolen i samsvar med timeplanen. Personalet godkjenner oppgaven når det observeres at Stian møter på skolen til rett tid og ikke forlater skolen før avtalt tid. Oppmøte i klasserommet og aktivitet i timen ble ikke registrert. Det ble ikke diskutert å måle noen bi-effekter av tiltaket.

7.4 Egensjekk på tiltak og effektmål: pilot

Dette ble ikke diskutert i utarbeidelsen av tiltaket.

7.5 Avbruddskriterier

Avbruddskriterie ble diskutert og utformet. Se vedlegg 1.

2.2.3 Evaluering og rapportering

8. Plan for datainnsamling

8.1 Design: rekkefølge på basislinje og tiltak.

I utforming av tiltaket ble det avgjort at det pågående tiltaket skulle sammenlignes med det første tiltaket, slik at vi kunne se om tiltaket hadde ønsket effekt.

Stian blir sammenlignet med seg selv i et N=1 design.

8.2 Plan for kontroll av tilfeldige feil: reliabilitet

Dette ble ikke diskutert i utarbeidelsen av tiltaket.

8.3 Plan for tiltaksintegritet: tiltaket gjennomføres som beskrevet

For å sikre tiltaksintegritet ble det avgjort at det var enkeltpersoner i personalgruppen som skulle følge Stian på skolen og gjennomføre tiltaket.

8.4 Ansvarlig for datainnsamling og grafisk fremstilling, resultatbeskrivelse.

En ansatt fikk ansvar for dataframstilling og resultatbeskrivelse. Resultatene skal framstilles grafisk.

8.5 Kilder til systematisk feil forsøkes kontrollert: Validitet

Det har ikke blitt diskutert noen feilkilder i utarbeidelsen av tiltaket.

9. Evaluering.

9.1 Resultater sammenlignet med formulert mål: Empirisk

Effekten av tiltaket til nå har vist en signifikant effekt, da det første tiltaket hadde en snitt prosent på 67%, det nåværende tiltaket ligger oppmøte på 95%. Dette viser en tydelig økning i ønsket atferd.

9.2 Er brukeren mer fornøyd enn før tiltak? Normativ vurdering av mål & tiltak.

Det er ikke vært noen strukturert samtale med Stian om han er mer fornøyd nå enn før tiltak, men personalet prater med han jevnlig om hvordan han har det. Det fremstår slik at Stian er mer fornøyd nå, da han uttrykker stolthet for å være tilbake i skolen. Det har også blitt mindre diskusjoner angående skolen. Det har også vært en reduksjon av skolenektingsatferd.

9.3 Er andre parter mer fornøyd enn før tiltak? Normativ vurdering av mål og tiltak

Foreldrene og personalet melder at de er mer fornøyd med hvordan situasjonen er nå.

10. Dokumentasjon

10.1 Rapport, artikkel eller annen dokumentasjon

Det ble ikke diskutert om det skal gjennomføres noen dokumentasjon etter tiltaket er avsluttet.

3.0 Resultater og Diskusjon

3.1 Observasjon og vurderinger før valg av mål og tiltak

Selv om det ikke ble gjennomført systematisk kartlegging av Stians atferd hadde personalet mye erfaringer samt informasjon fra foreldrene og andre instanser. I ettertid kan man argumentere for at en mer systematisk kartlegging kunne sikret mer pålitelighet i analysene. Noen kartleggingsverktøy benytter seg av innsamling av andrehånds informasjon og disse kunne vært brukt for å gi bedre analyser. All informasjon ble diskutert, men disse er ikke skriftliggjort. Eksisterende informasjon og personalets erfaringer tilsier at unnslippelse fra skolen for å være hjemme og spille sannsynligvis var opprettholdende variabel ved skolenektingen. Ved å ikke basere analyser på systematiske datainnsamlinger kan man finne støtte for egne antakelser. Det er lite som tyder på at dette ble gjort i dette tiltaket, men ved videreutvikling eller senere tiltak vil avgjørelsene stå sterkere med systematisk bruk av informasjon. Stian mente selv han hadde utfordringer knyttet til ulike angstlidelser, noe som ble drøftet før tiltaket ble satt i gang. For personalet var disse utsagnene usannsynlige, siden det aldri ble observert noen synlige ubehag i ulike sosiale situasjoner. Personalet så heller ingen tegn på angst de dagene Stian dro på skolen, noe som støtter oppunder antagelsen om at fraværet var opprettholdt av ønske om å være hjemme og spille. Data som var samlet inn fra det første tiltaket ble ikke benyttet til å utforme basislinje for det pågående tiltaket. Selv om det var avgjort at disse to tiltakene skulle sammenlignes for å undersøke effekten. Teamet var kjent med at han ikke hadde 100% oppmøte med det første tiltaket, men det ble ikke gjennomført noen basislinje. Utforming av basislinje kunne vært en styrke i utforming av det pågående tiltaket.

Det ble ikke foretatt litteratursøk for lignende problematferd og mulige tiltak. Utformingen av tiltaket baserer seg på klinisk erfaring, og med god kjennskap til Stian og hans utfordringer. Teamet hadde også noe kjennskap til litteraturen. Teamet utarbeidet tiltaket sammen, slik at ulike aspekter ved tiltaket ble drøftet under utarbeidelse. Det ble heller ikke undersøkt om valget av denne type tiltak kunne ha noen bi-effekter. I arbeidet med tiltaket ble teamet enige om å observere eventuelle endringer og ved eventuelle bi-effekter så skulle det vurderes om tiltaket skulle avsluttes. I arbeidet med denne oppgaven ble det gjennomført et enkelt litteratursøk søk (se: 1.4 presentasjon av tidligere forskning) for å undersøke om det pågående tiltaket var støttet av litteraturen. Søket viser at

litteraturen støtter valgt av det pågående tiltaket. Det legges vekt på at personalet tar kontroll over spillingen, slik at det blir rom for Stian å komme tilbake til skolen. Litteraturen forteller også at tilbakeføring til skolen er viktig, noe som det har blitt lagt stor vekt på i dette tiltaket. Noe som ikke har blitt gjort er plan for tilbakeføring av kontroll. Dette er noe som må vurderes i videre arbeid med tiltaket. Bakdelen med å gjennomføre denne typen litteratur søk i et pågående tiltak er at vi fort kan lete etter litteratur som støtter valgt tiltak.

Det ble lagt stor vekt på viktigheten av skolen og samfunnets forventinger til Stian i utarbeidelse av dette tiltaket. I arbeidet med dette tiltaket ble det aldri vurdert å ikke gjøre noe, siden frafall fra grunnskole anses som svært alvorlig. 100% oppmøte på skolen etter satt ukeplan var et klart mål da dette er i tråd med samfunnets forventning. De normative beslutningene baserte seg på at Stian ikke hadde 100% oppmøte og at jo lenger han ikke møtte på skolen, jo vanskeligere ville det bli å komme tilbake. Samfunnet har klare forventinger til elever i skolepliktig alder. Stian sine ønsker var motsigende, siden han sa at han ønsket å gå på skolen som en vanlig elev, men motsatte seg alle tiltak med mål om å bli fulltidselev. Argumentasjonen hans var motstridene og lite konsekvent, men gjennomgående var målet hans å fullføre 10.klasse på ordinære vilkår. Siden det første tiltaket ikke førte til måloppnåelse, ble det på bakgrunn av evalueringer bestemt at det skulle endres. En annen viktig grunn til endring var Stians ønske om å endre tiltaket. Han mente det første tiltaket var for komplisert. Utfordringen senere ble at Stian heller ikke ønsket det nye tiltaket, selv om det var utformet så enkelt som mulig. I begge tiltakene hadde Stian det samme målet og han viste motstand mot tiltakene. Stian viser tydelig motstand mot endring og hans ønsker er ikke i tråd med samfunnets forventninger og normer for en gutt i skolepliktig alder.

Utfordringene i dette tiltaket er at Stian sine ønsker og verdier står i konflikt til samfunnet og andre sine forventinger og normer. I dette tilfellet blir det regulert av Norsk lov, som påpeker at det er skoleplikt i Norge og Stian oppfylder ikke kravene for fravær som ved sykdom eller psykiske lidelser. Det er etisk utfordrende å gjennomføre tiltak mot en persons vilje og det kan redusere sannsynligheten for måloppnåelse. Her må jeg nevne at i noen tilfeller er personens ønsker og verdier ikke forenlige med alminnelige normer og regler, og tiltak må iverksettes mot personens uttalte ønsker. Det er da ønskelig at personen skal se nytten i å endre atferd i løpet av endringsprosessen. Etske utfordringer ble drøftet i

utformingen av tiltaket og det var et håp om at Stian etter en stund skulle se fordelene med å gå på skolen. Et annet viktig poeng er hvor mye man skal la en gutt i skolepliktig alder bestemme over eget liv, spesielt når de valgene Stian tar er motstridene mot det som forventes. Loven påpeker at barn/ungdom skal bli hørt og være med å bestemme i saker som påvirker dem, men det er fortsatt den ansvarlige for dagligomsorg som til slutt må bestemme. Når da ungdommen tar dårlige valg som påvirker livet, må de som har dagligomsorg gripe inn og veilede og hjelpe ungdommen. En diskusjon er hvordan påvirker dette livet til Stian i et livsløpsperspektiv? Å sitte foran pc-en over lengre tid er ikke nødvendigvis farlig, men det har noen konsekvenser. Forskning gjort på ungdom og Gaming viser at mange ungdommer ikke greier å kontrollere spillingen selv og må ha hjelp av sine foreldre. Min vurdering er at de normative vurderingene som ligger til grunn for dette tiltaket vil gagne Stian over tid. Tiltaket samsvarer med samfunnets forventninger og norsk lov. Utfordringen er at Stian fortsetter å protestere på tiltaket. Det er uvisst i hvor stor grad han faktisk mener at han vil tilbake på skolen, eller om han sier dette for å “innfri andres forventninger”. Stian er gitt mulighet for deltakelse i tiltaksutformingen uten at alle hans ønsker kan tas med i. Det kan diskuteres om teamet burde jobbet mer med motivasjonsarbeid, slik at Stian ville være med åpen for endring.

Opplæringsloven var mye av grunnlaget for tiltaket, da mye av vurderingene lå på Stian sin skoleplikt. Det ble diskutert muligheten for tvang, men bakgrunn i at han er i tenårene og at det kan være stigmatiserende var det ikke aktuelt. Selv om det ble lagt til rette for medvirkning fra Stian så er det mulig at det burde blitt lagt enda mer til rette. Stian skal høres i saker som påvirker han etter barneloven. Foreldrene var også enig i tiltaket, noe som gjorde at vi kunne regulere bruken av pc-en til Stian ved ikke gjennomført skoledag. En utfordring som ble lite diskutert er hvor inngripende Stian opplever at andre regulerer eiendelene hans. Det kan tenkes at det kan oppleves som en stor belastning for Stian at noen regulerer hans bruk av pc-en siden dette er hans eiendel og som han verdsetter svært høyt. Selv om vi hadde tiltalelse av foreldrene og det ikke blir sett på som tvang, kan det for Stian oppleves som tvang. Jeg tenker at slike vurderinger bør tas med i miljøbehandling. Diskusjonen er da om det er riktig å la han benytte pc-en fritt eller om vi skulle angrepet utfordringen med skole fra en annen vinkel. I prosedyren står det at personalet skal fjerne strømkabel hvis Stian velger å bruke pc-en når han ikke har lov. Selv om dette kan ses på som en naturlig konsekvens kan det for Stian oppleves som veldig inngripende. Dette er noe som burde ha blitt drøftet mer.

3.2 Mål og tiltak

Valg av mål ble videreført fra første tiltak da det ikke var sett noen grunn til å endre målet om gjennomføring av skoledag. Som diskutert i forrige del var avgjørelsen for dette målet satt på bakgrunn av opplæringsloven og ønske fra foreldrene. Stian sitt ønske om å være tilbake i full skole ved 10 klasse var også en påvirkende faktor. Det ble også avgjort å ikke endre gradvis økning av skoletimer, da dette var noe Stian ønsket. Det ble sett på som det beste for Stian at han kom tilbake på skolen, siden han allerede hadde gått glipp av mye, og for å gjøre gapet mellom ham og de andre elvene minst mulig. Når det kom til vurdering av hans samtykkekompetanse, hørte vi på hva han hadde å si om å komme tilbake på skolen. Stian sine meninger ble tatt med i diskusjonen om tiltaket

Det ble lagt til rette for at Stian kunne være med å utforme tiltaket, men det ønsket han i liten grad. Stian påpekte at han ikke hadde behov for noe tiltak, noe som gjorde det utfordrende å diskutere elementer i tiltaket med ham. Vi tok utgangspunkt i at han ønsket et enkelt tiltak. Stian ønsket også at personalet skulle oppholde seg i bilen utenfor skolen. Dette ble vurdert som en trygghetsfaktor og ble innlemmet i tiltaket. Jeg ser at i situasjoner som denne kan brukermidvirkning være vanskelig å gjennomføre. Målet er så tydelig og selv om veien dit ofte er klar for personalet kan tjenestemottaker selv være svært uenig. Forskningen påpeker at man ofte bare må starte med å få eleven tilbake i skolen. I denne systematiske gjennomgangen ser jeg at brukermidvirkning ikke nødvendigvis er noe som er med å gjøre tiltaket annerledes. Stian har fått være med å påvirke noen deler av tiltaket, uten å endre kjernen i tiltaket. Det samme gjelder ved gradvis økning av timer i timeplanen. En annen måte å tilrettelegge for brukermidvirkning som kan prøves senere, er gjennomgang med Stian før eventuelle endringer. Målet er å oppnå samarbeid mellom Stian og personalet, der vi sammen planlegger veien videre. I det videre arbeidet bør det legges til rette for en større del av brukermidvirkning, slik at Stian kan være mer deltagende. Siden miljøbehandling endres etter behov kan det legges til rette for endringer som er viktig for Stian. Det kan være mulig å la Stian prøve en periode uten dette tiltaket, for å se om det fortsatt er behov.

Tiltaket er utformet som en atferdsavtale som fokuserer på positiv forsterkning, der Stian får benytte seg av pc-en før kl:19.00 ved fullført skoledag. For Stian er tiltaket

negativt forsterket, ved at han mener vi tar vekk pc tiden hans hvis han ikke gjennomfører skoledagen. Det betyr nødvendigvis ikke noe i praksis om et tiltak er positivt eller negativt forsterket, men dette kan være en påvirkende faktor for at Stian er negativ til tiltaket. Det kan diskuteres at det kan oppfattes som mer krenkende å fjerne bruken av pc-en enn å gi han mer pc-tid. Det er vanskelig å avgjøre om denne oppfatningen ligger i Stian sin forståelse eller om personalet ikke har vært flinke nok til å informere han. Noe som ikke ble diskutert er atferdsåpnere og generalisering, det kan være vanskelig å diskutere dette nå som tiltaket er pågående, men det kan være nyttig å ta det opp i en diskusjon ved eventuelle endringer.

Noe jeg ser at ikke ble snakket om i utformingen av tiltaket er knyttet til avbruddskriteriet. Tiltaket spesifiserer at ved økning av fravær skal tiltaket avsluttes, men det er ikke spesifisert hvor lenge dette fraværet skal vedvare før tiltaket avsluttes. Det sier også noe om hvor lenge tiltaket skal prøves. Noe som mulig bør vurderes i miljøbehandlingsarbeid, er hva som skal gjøres ved eventuelt avbrudd i tiltaket. I vurderingen av avbruddskriteriet ble det også diskutert å avslutte hvis tiltaket hadde stor innvirkning på Stian. Det ble avgjort at personalet skulle opprettholde tett oppfølging av Stian. Ved negativ endring i Stian sin atferd eller psyke skulle det vurderes om endringer måtte gjøre i tiltaket eventuelt avsluttes.

3.3 Evaluering og rapportering

Datainnsamlingen i tiltaket ses på som relativt enkelt. Det skulle registreres om Stian fullførte skoledagen som anvist på ukeplanen. Tiltaksbeskrivelsen gir en god beskrivelse av hva som skal registreres, medfølgende var også et registreringsskjema som daglig skulle fylles ut. Dette gjør at effekten av tiltaket var enkel å registrere og ga lite rom for feilvurderinger. Ulempen er at denne registreringen kun samler inn data om han fullførte skoledagen, uten å måle kvaliteten i tilstedeværelsen. Det ville vært mer ønskelig å kunne måle kvaliteten i skolearbeidet for å vurdere læringseffekten til Stian. Å måle kvaliteten i skoledagen til Stian ville krevet at personalet skulle være mer involvert i skoledagen, noe som kunne blitt krevende og delvis vanskelig å måle. Stian kan skulke ved at han oppholder seg i klasserommet, uten å delta i undervisningen. Hvis tiltaket hadde/medfører ingen deltagelse i undervisningen er noe av poenget borte, da en del av målet er at Stian skal komme tilbake til skolen. Dette innebærer deltagelse og

gjennomføring av skolearbeid. Vi får noe tilbakemelding fra skolen om Stian er aktiv i klassen og gjennomfører det arbeidet han skal. Denne informasjonen blir ikke systematisk benyttet. Det bør vurderes om denne informasjonen skal benyttes ved eventuell videreutvikling av tiltaket.

For å sikre behandlingsintegritet i tiltaket ble det valgt en liten gruppe som skulle gjennomføre tiltaket. Dette for å unngå mye av diskusjonen som oppsto ved forrige tiltak. Stian har behov for struktur og klare linjer, noe som er enklere å sikre når han har færre ansatte å forholde seg til. Gruppen ble valgt fordi de har en god relasjon med Stian, og sammen med en god, skriftlig rutine ble det lagt et godt grunnlag for høy integritet i behandlingen. En annen fordel ved en liten gruppe er at endringer kan gjøres raskere og det tar kortere tid til endringene kan gjennomføres.

Evaluerings av tiltaket viser god effekt ved at antall fullførte skoledager har økt. Som grafen (vedlegg: 2) viser ser vi en signifikant effekt fra det forrige tiltaket. Dette viser at tiltaket har hatt ønskelig effekt. Tiltaket har blitt målt over flere måneder slik at ulike måneder kunne gi et klarere bilde av tiltakets effekt, da noen måneder har færre skoledager. Det har ikke blitt snakket med Stian direkte om tiltaket. I gjennomføringen av det pågående tiltaket har personalet hatt tett oppfølging av personalet som følger med på hvordan han har det og ustrukturerte samtaler om hvordan han syntes dagene er. Stian melder at han syntes at ting er bra og viser stolthet for å være mer på skolen enn han var før. Protester fra Stian og annen skolenektingsatferd som har også blitt redusert. Personalgruppen er enig i at Stian fremstår mer fornøyd. Stian har hatt flere møter med venner utenfor pc-en etter tiltaket ble satt i gang, dette kan være en indikator på at han er mer fornøyd nå. Slike endringer kan vise at noen av Stian sine verdier har endret seg og han ser gleden av å møte mennesker utenfor pc-en. Det ville vært vanskelig for Stian å se gleden i å møte andre uten å først være mer på skolen. Det må vurderes framover om det bør bli tatt en strukturert samtale med Stian om hvilke tanker han har om det pågående tiltaket og om han er mer fornøyd nå.

Noe som ikke er vurdert i tiltaket er andre variabler som kan være med å påvirke effekten av tiltaket. Noe som kan ha hatt en påvirkning er modningseffekt. Stian er i en alder der mye skjer og både verdier og holdninger utvikles og endres i løpet av ungdomstiden. Oppmøte på skolen kan for Stian være forsterket ved at han møter venner.

Venner kan være en påvirkende faktor som spiller inn i oppmøte. Det vil være mulig framover å kartlegge andre faktorer som påvirker oppmøte, og er noe som kanskje bør gjøres da dette kan være en grunn til å avslutte tiltaket. I det pågående tiltaket har det vært 2 faseendringer som har ført til økt antall timer i uken. Det har ikke blitt vurdert om denne økningen har hatt noen påvirkning på tiltaket (vedlegg: 2). Videre bør det tas stilling til om resultater skal dokumenteres i en rapport eller lignende.

4.0 Konklusjon

I denne systematiske gjennomgangen ser jeg at det er noen elementer som ikke er tatt hensyn til i utformingen av tiltaket, slik som generalisering, validitet og systematisk litteratursøk. Det er også noen elementer som ikke har blitt tilstrekkelig undersøkt. Min forforståelse ble også satt på prøve da det jeg hadde tanker om at det var flere elementer i sjekklisten som ikke ble vurdert. Gjennom arbeidet med sjekklisten ser jeg at det har blitt tatt mange gode vurderinger der jeg trodde det var mangler, som ved brukermedvirkning. Jeg hadde en antagelse om at Stian ikke var tilstrekkelig inkludert. Litteratursøket og de diskusjonene som er gjort rundt de mangelfulle elementene viser at vurderingen også kan gjennomføres i et pågående tiltak. Elementer som har blitt vurdert kan også undersøkes i etterkant, da erfaring og resultater kan kaste et nytt lys på situasjonen.

Ulempen i denne gjennomgangen er mangel på dokumentasjon av vurderinger som har blitt gjort, siden de fleste vurderingene er gjort gjennom diskusjoner i teamet. Fordelen ved dokumentasjon er at vurderinger står sterkere når du kan henviser til begrunnelser og faktorer som var til drøfting før avgjørelsen ble tatt. Det kan være utfordrende for alle å huske bakgrunn og begrunnelser, og dersom disse var nedtegnet ville de vært tilgjengelige for andre. Det kan være vanskelig for personer som ikke har vært med å utvikle tiltaket å evaluere det pågående, spesielt når mye av avgjørelsene er gjort via diskusjon. Ved å evaluere et tiltak som man selv har vært med å utforme kan det i noen situasjoner være vanskelig å være nøytral, noe som kan hindre nye og gode vurderinger. Denne oppgaven er påvirket av mine oppfatninger og vurderinger av tiltaket. Selv om min forforståelse har blitt satt på prøve er det vanskelig å være nøytral. Jeg ser mulighet for å gjennomføre denne typen vurderinger på andre måter, som ved å inkludere flere som har vært med å utforme tiltaket. Eller å inkludere en utenforstående person som kan stille seg kritisk til vurderinger og kaste nytt lys på avgjørelsene.

Denne oppgaven har fokusert på å evaluere et pågående tiltak gjennom å benytte et praktisk verktøy. Gode evalueringer av tiltak er en stor del av miljøbehandling og noe jeg tror blir lite gjennomført i praksisfeltet når tiltak viser gode resultater. Denne oppgaven viser at det er mulig å gjennomføre en slik evaluering i et pågående tiltak og vurdere mangelfulle elementer mens tiltaket er pågående. En slik gjennomgang setter også spørsmål ved vurderinger som er gjort og åpner for mer diskusjon. Videre arbeidet bør

undersøke om det er belegg for påstanden om at det gjennomføres for få evalueringer av pågående tiltak, videre bør det ses på mulighet for å implementere dette som en del av miljøbehandling. Slik evalueringer kan være med å øke kvaliteten i tjenestene og gi et bedre tilbud til tjenestemottakere.

Referanseliste

- American Psychiatric Association. 2013. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: Fifth Edition DSM-5*. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Barnelova. *Lov om barn og foreldre* av 8. April 1981 Nr.7.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7#KAPITTEL_6
- Billieux, Joël, Maèva Flayelle, Hans-Jürgen Rumpf og Dan J. Stein. 2019. «High involvement versus Pathological involvement in video games: a crucial distinction for ensuring the validity and utility of gaming disorder» *Current Addiction Report* 6: 323-330
- Bonnaire, Céline, Howard A Liddle, Alexandre Har, Philippe Nielsen og Oliver Phan. 2019. «Why and how to include parents in the treatment of adolescents presenting Internet gaming disorder?» *Journal of Behavioral Addictions* 8(2): 201-212.
- Bonnaire, Céline og Oliver Phan. 2017. «Relationship between parental attitudes, family functioning and Internet gaming disorder in adolescents attending school» *Psychiatry Research* 255: 104-110
- Cooper, John O., Timothy E. Heron og William L. Heward. 2007. *Applied Behavior Analysis*. New Jersey: Pearson Education Limited
- Emerson, Eric og Stewart L. Einfeld. 2011. *Challenging Behaviour*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Godager, Gaute. 2019. «Dataspill som problem- og løsning» *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 56(5): 342 – 349
- Holden, Børge og Jan-Ivar Sällman. 2010. *Skolenekting: Årsaker, Kartlegging og Behandling*. Oslo: Kommuneforlaget.

- Holden, Børge og Jonny Finstad. 2010. «Når er atferdsavtaler aktuelt?» I *Atferdsavtaler: Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd*, Redigert av Børge Holden og Jonny Finstad, 37-52. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Holden, Børge og Jonny Finstad. 2010. «Hva inneholder atferdsavtaler og hvordan utformes de?» I *Atferdsavtaler: Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd*, Redigert av Børge Holden og Jonny Finstad, 54-71. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Holden, Børge. 2010. «Hvordan påvirkes atferd?» I *Atferdsavtaler: Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd*, Redigert av Børge Holden og Jonny Finstad, 19-36. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Holden, Børge. 2013. *Miljøbehandling: En atferdsanalytisk tilnærming*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Holden, Børge. 2016. *Utfordrende atferd og utviklingshemning: Atferdsanalytisk forståelse og behandling*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- ICD.WHO. 2019. «6C51 Gaming Disorder» April 2019. <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fid%2fentity%2f1448597234>
- King, Daniel L. og Paul H. Delfabro. 2014. «Internet Gaming Disorder Treatment: A review of Definitions of Diagnosis and Treatment Outcome» *Journal of Clinical Psychology* 70(10): 942 – 955
- Lindboe, Knut. 2012. *Barnevernrett*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkke, Jon A. og Gunnar Salthe. 2012. «Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid: fra normative og deskriptive premisser til tiltak og evaluering». *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse* 39(1): 17-32
- Løkke, Jon A. og Gunnar Salthe. 2017. «Hvorfor kan målrettede miljøtiltak bli bedre med ei Sjekkliste?». *SOR RAPPORT* 2: 14-27

Opplæringslova. *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa av 17. Juli 1998 nr.61.* https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_11

Pallesen, Ståle, Helge Molde, Bjørn Bjorvatn, Rune Mentzoni, Daniel Hanss og Kristin Huang. 2015. «Behandling av dataspillavhengighet – en systematisk oversikt» *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 52(6): 470-478.

Salthe, Gunnar og Jon A. Løkke. 2013. «Om begreper: Normativt» I *Norsk tidsskrift for Atferdsanalyse* 40(2): 209 – 215

Skorstad, Berit. 2011. «Profesjonsetikk» I *Etikk – til refleksjon og handling i sosialt arbeid*, Redigert av Solveig B. Eide og Berit Skorstad, 167-193 Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sprong, Matthew., Frank D. Buono, James Bordieri, Nick Mui og Thomas D. Upton. 2014. «Establishing the Behavioral Function of Video Game Use: Development of the Video game Function Assessment» *Journal of Addictive Behaviors, Therapy & Rehabilitation.* 3(4): 1-6.

Stevens W.R., Matthew, Daniel L. King, Diana Dorstyn og Paul H. Delfabbro. 2018. «Cognitive-behavioral therapy for Internet gaming disorder: A Systematic review and meta-analysis» *Clinical Psychology & Psychotherapy* 26(2): 191-203

Svartdal, Frode. 2010. «Forskningsmetoder.» I *Anvendt atferdsanalyse: Teori og praksis*, Redigert av Svein Eikeseth og Frode Svartdal, 159-180. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Tjersland, Odd A., Gunnar Engen og Ulf Jansen. 2010. *Allianser: Verdier, teorier og metoder i sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Viken, Kjetil. 2018. *Atferdsanalytisk miljøbehandling: Struktur og kvalitet I tilrettelagte tjenester*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Zajac, Kristyn, Meredith K. Ginely, Rocio Chang og Nancy M. Petry. 2017. «Treatments for Internet Gaming Disorder and Internet Addiction A Systematic Review» *Psychology Addictive Behaviors* 31(8) 979-994.

Selvvalgt pensum

- American Psychiatric Association. 2013. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: Fifth Edition DSM-5*. Washington, D.C: American Psychiatric Association. (783 – 809)
- Balsam, D. Peter og Andrew S. Bondy. 1983. «The negative side effects of rewards» *Journal of applied behavior analysis*. 16(3): 283 – 296.
- Barnelova. *Lov om barn og foreldre av 8. April 1981 Nr.7*.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7#KAPITTEL_6
- Bender K. Patrick og Douglas A- Gentile. 2019. «Internet Gaming Disorder: Relations Between Needs Satisfaction In-Game and in Life in General» *Psychology of Popular Media* 9(2): 266–278
- Billieux, Joël, Daniel L. King, Susumu Higuchi, Sophia Achab, Henrietta Bowden-Jones, Wei Hao, Jian Long, Hae Kook Lee, Marc N. Potenza, John B. Saunders og Vladimir Poznyak. 2017. «Functional Impairment matters in the screening and diagnosis of gaming disorder» *Journal of Behavioral Addiction* 3(6): 285-289.
- Billieux, Joël, Maëva Flayelle, Hans-Jürgen Rumpf og Dan J. Stein. 2019. «High involvement versus Pathological involvement in video games: a crucial distinction for ensuring the validity and utility of gaming disorder» *Current Addiction Report* 6: 323-330.
- Billieux, Joël, Marc N. Potenza, Pierre Maurage, Damien Brevers, Matthias Brand og Daniel L. King. 2020. «Cognitive factors associated with gaming disorder» *I Cognition and addiction: a researcher's guide from mechanisms towards interventions*, Redigert av Antonio Verdejo García, 221-229. London: Academic Press.

- Bonnaire, Céline, Howard A Liddle, Alexandre Har, Philippe Nielsen og Oliver Phan. 2019. «Why and how to include parents in the treatment of adolescents presenting Internet gaming disorder?» *Journal of Behavioral Addictions* 8(2): 201-212.
- Bonnaire, Céline og Oliver Phan. 2017. «Relationship between parental attitudes, family functioning and Internet gaming disorder in adolescents attending school» *Psychiatry Research* 255: 104-110
- Bouton, Mark E. 2014. «Why behavior change is difficult to sustain» *Preventive Medicine* 68: 29-36.
- Boyle, Elizabeth, Thomas M. Connolly og Thomas Hainey. 2011. «The role of psychology in understanding the impact of computer games» *Entertainment Computing* 2: 69-70.
- Cooper, John O., Timothy E. Heron og William L. Heward. 2007. *Applied Behavior Analysis*. New Jersey: Pearson Education Limited. (Kapittel 21, 26 og 29)
- Demetrovics, Zsolt, Robert Urban, Katalin Nagyörgy, Judit Farkas, Mark D. Griffiths, Orsolya Pápay, Gyöngyi Kökönyei, Katalin Felvinczi og Attila Oláh. 2012. «The Development of the Problematic Online Gaming Questionnaire (POGO)» *PlosOne* 7(5): 1-9
- Dong, Guangheng og Marc N. Potenza. 2014. «A cognitive-behavioral model of Internet gaming disorder: Theoretical underpinnings and clinical implications» *Journal of Psychiatric Research* 58: 7-11
- Emerson, Eric og Stewart L. Einfeld. 2011. *Challenging Behaviour*. Cambridge: Cambridge University Press. (Kapittel 1)
- FO. 2019. «Yrkesetisk grunnlagsdokument.» <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

- Godager, Gaute. 2019. «Dataspill som problem- og løsning» *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 56(5): 342 – 349.
- Griffiths, Mark D., og Filip Nuyens. 2017. «An Overview of Structural Characteristics in Problematic Video Game Playing» *Current Addiction Reviews* 4(3): 272-283
- Gunuc, Selim. 2015. «Relationships and associations between video game and Internet addictions: Is tolerance a symptom seen in all conditions» *Computers in Human Behavior* 49: 517-525.
- Holden, Børge og Jan-Ivar Sjøllman. 2010. *Skolenekting: Årsaker, Kartlegging og Behandling*. Oslo: Kommuneforlaget.
- ICD.WHO. 2019. «6C51 Gaming Disorder» April 2019. <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fid%2fentity%2f1448597234>
- James, Richard J. E., Richard J. Tunney. 2017. «The relationship between gaming disorder and addiction requires a behavioral analysis» *Journal of Behavioral Addiction* 6(3) 306-309.
- King, Daniel L. og Paul H. Delfabbro. 2014. «Internet Gaming Disorder Treatment: A review of Definitions of Diagnosis and Treatment Outcome» *Journal of Clinical Psychology* 70(10): 942 – 955
- King, L., Daniel, Paul H. Delfabbro, Anise M.S. Wu, Young Yi Doh, Daria J. Kuss, Ståle Pallesen, Rune Mentzoni, Natacha Carragher og Hiroshi Sakuma. 2017. «Treatment of internet gaming disorder: An international systematic review and CONSORT evaluation» *Clinical Psychology Review* 54: 123-133
- Kuss, Daria J. 2013. «Internet gaming addiction: current perspective» *Psychology Research and Behavior Management* 6: 125-137
- Kuss J. Daria og Mark D. Griffiths. 2012. «Internet and Gaming Addiction: A Systematic Literature Review of Neuroimaging Studies». *Brain Sciences* 2(3): 347-374

- Lindboe, Knut. 2012. *Barnevernrett*. Oslo: Universitetsforlaget. (Kapittel: 11 og 23)
- Linehan, Conor, Bryan Roche og Ian Stewart. 2010. «A Derived Relations Analysis of Computer Gaming Complexity. *European Journal of Behavior Analysis* 11(1) 69 – 77.
- Løkke, Jon A. og Gunnar Salthe. 2017. «Hvorfor kan målrettede miljøtiltak bli bedre med ei Sjekklister?». *SOR RAPPORT 2*: 14-27
- Mehroof, Mehwash og Mark D. Griffiths. 2010. «Online Gaming Addiction: The role of Sensation Seeking, Self-Control, Neuroticism, Aggression, State Anxiety, and Trait Anxiety» *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 13(3) 313-316.
- Molven, Olav. 2015. *Helse og Jus*. Oslo: Gyldendal Juridiske. (Kapittel 11)
- Müller, Kai W. og Klaus Wölfling. 2017. «Both side of the story: Addiction is not a pastime activity» *Journal of behavior Addiction* 6(2): 118-120
- Opplæringslova. *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa av 17. Juli 1998 nr.61*. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_11
- Pallesen, Ståle, Helge Molde, Bjørn Bjorvatn, Rune Mentzoni, Daniel Hanss og Kristin Huang. 2015. «Behandling av dataspillavhengighet – en systematisk oversikt» *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 52(6): 470-478.
- Rehbein, Florain, Matthias Kleimann og Thomas Mößle. 2010. «Prevalence and Risk Factors of Video Game Dependency in Adolescence: Results of a German Nationwide Survey» *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking* 13(3) 269-277.
- Salthe, Gunnar og Jon A. Løkke. 2013. «Om begreper: Normativt» I *Norsk tidsskrift for Atferdsanalyse* 40(2): 209 – 215.

- Skorstad, Berit. 2011. «Profesjonsetikk» I *Etikk – til refleksjon og handling i sosialt arbeid*, Redigert av Solveig B. Eide og Berit Skorstad, 167-193 Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Stevens W.R., Matthew, Daniel L. King, Diana Dorstyn og Paul H. Delfabbro. 2018. «Cognitive-behavioral therapy for Internet gaming disorder: A Systematic review and meta-analysis» *Clinical Psychology & Psychotherapy* 26(2): 191-203.
- Sprong, Matthew., Frank D. Buono, James Bordieri, Nick Mui og Thomas D. Upton. 2014. «Establishing the Behavioral Function of Video Game Use: Development of the Video game Function Assessment» *Journal of Addictive Behaviors, Therapy & Rehabilitation*. 3(4): 1-6.
- Svartdal, Frode. 2010. «Forskningsmetoder.» I *Anvendt atferdsanalyse: Teori og praksis*, Redigert av Svein Eikeseth og Frode Svartdal, 159-180. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tjersland, Odd A., Gunnar Engen og Ulf Jansen. 2010. *Allianser: Verdier, teorier og metoder i sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk. (Kapittel 5 og 14)
- Van Rooij, Antonius J., Christopher J. Ferguson, Michelle Colder Carras, Daniel Kardefelt-Winther, Jing Shi, Espen Aarseth, Anthony M. Bean et al. 2018. «A weak scientific basis for gaming disorder: Let us err on the side of caution» *Journal of Behavioral Addiction* 7(1): 1-9.
- Zajac, Kristyn, Meredith K. Ginely, Rocio Chang og Nancy M. Petry. 2017. «Treatments for Internet Gaming Disorder and Internet Addiction A Systematic Review» *Psychology Addictive Behaviors* 31(8) 979-994.

Totalt: 757 sider.

Vedlegg 1

Anonymisert rutine for pågående tiltak.

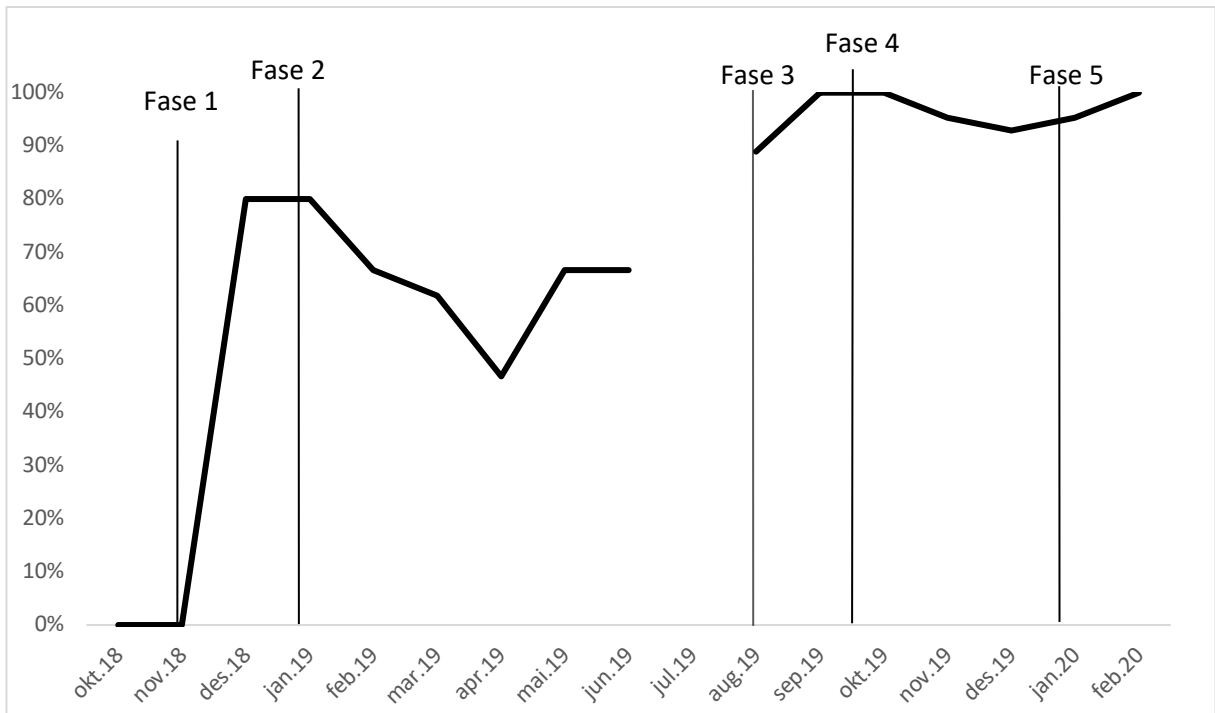
Mål	Stian følger satt timeplan for skolen.
Hvordan	Personale skal vekke Stian minimum 1 time før skolestart. Stian og personalet går igjennom ukeplanen og sjekker at sekken er pakket med bøker og utstyr etter behov. Stian kjøres til skolen 20 minutter før skolen starter. Personalet oppholder seg i bilen på skolen til Stian er ferdig. Ved fullført skole får Stian beskjed at han kan benytte seg av pc-en når han kommer tilbake til institusjonen, dette gjelder fram til kl:22.40. Fulført skoledag krever at han er i alle timene som er oppsatt på ukeplanen.
Skolenekting	Ved skolenekting skal Stian oppfordres til å dra på skolen, nekter han å dra skal han tydelig informeres om konsekvensene av dette. Det samme gjelder hvis Stian avslutter skole tidlig uten godkjenning fra læreren. Hvis Stian ikke følger timeplanen får han ikke benytte pc-en før kl: 19.00.
Brudd på regler	Benytter Stian seg av pc-en selv om han ikke har fullført skoledagen, skal han få beskjed om å slå den av og får en advarsel. Ved neste brudd skal personalet fjerne strømkabel til skjerm og pc.

Sykdom	Melder Stian at han er syk kan han ha 1 sykedag før det vurderes om lege skal kontaktes. Bestilling av legetime gjennomføres av moren til Stian. Dette utgår ved tydelig tegn på sykdom som oppkast, feber, o.l.
Avbruddskriterier	Ved økning i fravær skal det vurderes om tiltaket skal avsluttes.

Dette er en anonymisert versjon av rutinen som ble laget når tiltaket ble utformet. Rutinen har tatt utgangspunkt i FAS-system som blir brukt på avlastningen.

Vedlegg 2

Grafisk fremstilling av resultater fra det første og pågående tiltaket.

Denne grafen viser oppmøte på skolen, målt i prosent. Fase 1: Innføring av første tiltaket, Fase 2: Økning til 10.t i uken. Fase 3: Innføring av pågående tiltak, Fase 4: Økning til 15.t i uken, Fase 5: Økning til 17,5.t i uken. Data og utforming av denne grafen er gjort ved skriving av denne oppgaven. Data ble samlet inn og grafen ble laget i arbeidet med denne oppgaven.